

Kraków, 10 stycznia 2023 roku

Prof. UJ, dr hab. Sylwia Nowak-Bajcar
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Ocena dorobku naukowego oraz osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich Pana doktora Tomasza Ewertowskiego ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie literaturoznawstwo w postępowaniu prowadzonym na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

(Podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych Kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2021 poz. 478), a w zakresie kryteriów branych pod uwagę przy tej ocenie – art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy).

1. Sylwetka Habilitanta

Pan doktor Tomasz Ewertowski jest absolwentem trzech kierunków studiów: filozofii, filologii polskiej oraz slawistyki. Tytuł magistra filozofii (praca magisterska pt. *Kategoria Słowiańszczyzny w mesjanizmie Juliusza Słowackiego*, promotor: prof. dr hab. Edward Jeliński) uzyskał w 2009 roku na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, zaś tytuły: magistra filologii polskiej (rozprawa pt. *Romantyczny splot miłości, natury, poezji i absolutu – „W Szwajcarii” Juliusza Słowackiego oraz „Tuga i opomena” Branka Radičevića. Studium porównawcze*, promotor: prof. dr hab. Aleksander W. Mikołajczak) oraz magistra filologii serbskiej i chorwackiej (praca magisterska pt. *Wizerunki poturczeńców i zrusyfikowanych Polaków w literaturze serbskiego i polskiego romantyzmu – wybrane przykłady*, promotor: prof. dr hab. Lech Miodyński) – w 2010 roku na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej tegoż Uniwersytetu. Trzy lata później pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandra W. Mikołajczaka na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przygotował rozprawę *Latinitas w polskiej i serbskiej*

literaturze okresu romantyzmu, która stała się podstawą nadania mu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa.

Wspomnieć należy o tym, że Pan doktor Ewertowski dba o poszerzanie zakresu swoich kompetencji. Zainteresowania glottodydaktyką zaowocowały ukończeniem przez niego w 2011 roku podyplomowych studiów Dydaktyka języka polskiego jako obcego na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, których dopełnieniem był złożony przez Habilitanta w 2017 roku egzamin organizowany przez Zespół do Spraw Kształcenia i Kwalifikowania Lektorów Języka Polskiego jako Obcego przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zdobyte kompetencje Habilitant wykorzystuje od 2013 roku, kiedy to w ramach stażu rozpoczął pracę jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie w Zhaoqing (Chiny), zaś w 2017 roku, w tym samym charakterze został zatrudniony na Szanghajskim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowych, gdzie pracuje do chwili obecnej. Dodajmy, że swoje kwalifikacje stale podnosi uczestnicząc w warsztatach dydaktycznych dla nauczycieli języka polskiego jako obcego organizowanych przez Ambasadę RP i Instytut Polski w Pekinie.

Pan doktor Ewertowski jest osobą gruntownie i wszechstronnie wykształconą, doskonale przygotowaną, także ze względu na zdobyte doświadczenie dydaktyczne poza Europą, do podjęcia trudnych, wymagających dużego uwrażliwienia ale i bezkompromisowości slawistycznych badań komparatystycznych o profilu kulturoznawczym.

2. Działalność dydaktyczna i popularyzatorska

Charakter pracy lektora języka polskiego nakłada na wykonującą ją osobę szczególne obowiązki, znacznie wykraczające poza czynności związane z nauczaniem języka. Lektor, szczególnie ten zatrudniony poza granicami swojego kraju jest ambasadorem jego kultury, zaś pracę, którą wykonuje nazwać można rodzajem misji, co Habilitant udowadnia swoją godną uznania, aktywną postawą i zaangażowaniem. Na uniwersytetach w Chinach, oprócz zajęć dydaktycznych z praktycznej nauki języka polskiego na różnych poziomach kształcenia (Podstawowy język polski, Kultura i historia Polski, Rozumienie tekstów pisanych, Konwersacje, Zaawansowany język polski, Czytanie wybranych tekstów literackich) prowadził inne przedmioty, jak np. Kultura i historia Polski, inspirując swoich podopiecznych do dalszych studiów i wyjazdów stypendialnych do Polski. Wypromował także pięciu licencjatów oraz był, jak dotąd, recenzentem czterech rozpraw licencjackich. Prowadził także aktywną działalność organizacyjną, polegającą na zacieśnianiu współpracy polskiego i chińskiego środowiska akademickiego (opieka nad gośćmi, koordynowanie pobytów kadry akademickiej i studentów, pomoc w organizacji wykładów i wizyt polskich dyplomatów w Szanghaju) oraz redagował

czasopismo „Dlaczego nie?!” studentów polonistyki w tamtejszym uniwersytecie. Wygłaszał wykłady gościnne podczas dni polskich na Zhejiang International Studies University, organizował konkursy z okazji akcji Narodowe Czytanie dla studentów Szanghajskiego Uniwersytetu Studiów Międzynarodowych, pośredniczył w nawiązaniu kontaktu między Shanghai Foreign Language Education Press i Dorotą Masłowską oraz Vladimirem Kecmanoviciem, dzięki czemu obecnie trwają prace nad przekładem ich powieści na język chiński. Podczas pobytu w Chinach polskiej pisarki Pan doktor Ewertowski zorganizował jej spotkanie ze studentami.

3. Działalność naukowa

3.1. Ocena podstawowego osiągnięcia naukowego

Głównym dokonaniem naukowo-badawczym zgłoszonym przez Pana doktora Tomasza Ewertowskiego jest monografia autorska *Images of China in Polish and Serbian Travel Writings (1720–1949)* opublikowana w języku angielskim w prestiżowym wydawnictwie Brill Rodopi, Leiden – Boston 2020 (dla porządku odnotowuję, że figuruje ono na poziomie II listy MNiSW wydawnictw punktowanych, punktacja: 200). Już na wstępie docenić należy zarówno wybór tematu, jak i sposób upowszechniania przez Habilitanta wyników jego badań. Choć bowiem studia nad podróżopisarstwem od dłuższego czasu znajdują się w centrum zainteresowań światowej humanistyki, znajdując szerokie wsparcie teoretyczne postkolonializmu i imagologii, sygnowanych nazwiskami takich klasyków, jak: Frantz Fanon, Edward Said, Gayatri Chakravorty Spivak, Homi K. Bhabha, to relacjom z podróży do Chin w Serbii i w Polsce nie poświęcano dotąd należytej uwagi. Zebrany w książce korpus tekstów, pomimo wypracowanej na Zachodzie aparatury badawczej nie stał się również przedmiotem analiz badaczy zagranicznych. Książka Pana doktora Ewertowskiego jest na gruncie slawistyki europejskiej publikacją nowatorską. Nie pojawiło się, jak dotąd, równie obszerne, całościowe, wyczerpujące (choć nie zamknięte), systematyzujące omówienie zagadnienia anonowanego w tytule rozprawy, omówienie, które przedstawiałoby tak wnikliwą analizę skrupulatnie zebranych źródeł.

Pan doktor Tomasz Ewertowski zabiera czytelnika swej rozprawy w podróż obfitującą w intelektualne atrakcje, podróż która staje się przygodą, ale dodajmy – przygodą przemyślaną, bardzo dobrze przygotowaną i wzorowo zrealizowaną. Przemyślany został wybór pola tematycznego ustanowionego przez komparatystyczną, polsko-serbską perspektywę badawczą, ramy czasowe, zawężające ją do okresu nowoczesności, od wieku XVIII, kiedy to pojawia się kreowany przez zachodnich Europejczyków negatywny wizerunek Chin jako kraju

konserwatywnego i odznaczającego się brakiem postępu, aż do roku 1949, kiedy po dojściu do władzy w Chinach i w Europie Środkowej komunistów podróże do Chin tracą charakter odwiedzin starożytnej krainy. Wybór tak dużego przedziału czasowego umożliwia Habilitantowi pokazanie dynamiki i zmienności przedstawień Chin w kontekście kluczowych wydarzeń historycznych. Dodajmy też, że przedział temporalny wskazany w tytule odnosi się do czasu odbytej podróży, a nie do czasu powstania/wydania jej opisu. Dodatkowym niewątpliwym atutem rozprawy jest jej komparatystyczny charakter, uwzględniający perspektywę serbską i polską, za sprawą której Autorowi udaje się nie tylko przekonująco wyprowadzać wnioski o charakterze ogólnym, lecz także niuansować kwestie związane z postrzeganiem inności przez pryzmat przynależności europejskich podróżników do różnych kręgów kulturowych: *Slavia Orthodoxa* i *Slavia Latina*.

Doceniając wybór tematyki, opartej na relacjach podróżniczych ponad dziewięćdziesięciu autorów o zróżnicowanych poglądach, podkreślić należy fakt wzbogacenia materiału badawczego o nieopublikowane dotąd i istniejące w rękopisach i maszynopisach materiały archiwalne (rękopisy Ozrena Suboticia i Witolda Jabłońskiego, notatnik podróżniczy Jeleny Dimitrijević) oraz fakt dokonania przez Habilitanta szczegółowej i wnikliwej analizy zgromadzonych źródeł, wykorzystującej współczesne narzędzia metodologiczne, niestosowane dotąd w odniesieniu do omawianego korpusu tekstów (w dotychczasowych pracach ich autorzy koncentrowali się raczej na prezentacji sylwetek podróżników – Edward Kajdański, omawiali obecność Polaków w Chinach – Marian Kałuski, Piotr Giza, Kim Yong-Deog, Mariusz Borysiewicz czy obecność Chin w piśmiennictwie polskim – Leszek Cyrzyk).

Korzystając z rozpoznań Carla Thompsona, Paula Fussella, Jana Borma i Krzysztofa Podemskiego Pan doktor Ewertowski przyjmuje szeroką definicję podróżopisarstwa, którego wyznacznikami stają się doświadczenie rzeczywiście odbytej podróży oraz możliwość utożsamienia narratora z autorem. Przyjęta przez badacza inkluzywna formuła podróżopisarstwa umożliwia wykorzystanie w badaniach różnorodnych tekstów: literatury wspomnieniowej, listów prywatnych i otwartych, tekstów dziennikarskich, raportów dyplomatycznych i wywiadowczych oraz powieści i opowiadań autobiograficznych. W tym miejscu dla porządku odnotowuję fakt, że używając w autoreferacie określenia „pakt autobiograficzny” (w tekście książki nie pojawia się ono, choć pisząc o wzmiankowanym utożsamieniu narratora i autora, w przypisie Pan doktor Ewertowski powołuje się na Borma) Habilitant przypisuje jego autorstwo Janowi Bormowi, co wymaga skorygowania. Autorem tego terminu, zakorzenionego w badaniach nad pisarstwem autobiograficznym i pochodzącego z klasycznej już rozprawy wydanej w 1975 roku, jest francuski badacz Philippe Lejeune.

Habilitant umiejętnie wykorzystał i zastosował narzędzia, za pomocą których analizuje i interpretuje teksty źródłowe, co w przypadku pracy napisanej w języku angielskim, wydanej poza granicami Polski i adresowanej do szerokiego kręgu odbiorców stanowi warunek konieczny. Z olbrzymiego repertuaru prac dotyczących postkolonializmu wybrał najbardziej adekwatne do przeprowadzenia badań, opierając się w głównej mierze na narzędziach wypracowanych przez badaczy zachodnioeuropejskich i amerykańskich (m. in. Mary Louise Pratt, David Spurr, Stephen Greenblatt, Dipesh Chakrabarty), nie stroniąc jednak, w uzasadnionych przypadkach, od przywołania prac teoretyków polskich (np. Dariusz Skórczewski, Waław Forajter, Małgorzata Czermińska, Edward Kuźma) rosyjskich czy serbskich i odwołując się do klasycznych już rozpoznai Bułgarki – Marii Todorovej czy Słoweńca – Bożidara Jezernika. Na sposób analizowania dyskursów podróżopisarskich przez Habilitanta, jak sam podkreśla, w bardzo dużej mierze wpłynęły koncepcje serbskiego komparatysty Vladimira Gvozdena, który ujmuje literaturę podróżniczą jako świadectwo czasoprzestrzeni spotkania, uwzględniając materialny (trasę, środki transportu) i estetyczny wymiar podróżowania (światopogląd autora oraz konwencje artystyczne użyte w celu przekształcenia doświadczenia podróży w tekst literacki). Należy wspomnieć, że wybór aparatury badawczej wydaje się także istotny nie tylko ze względu na możliwość przeciążenia pracy warstwą teoretyczną, czego Panu doktorowi Ewertowskiemu udało się w książce uniknąć, ale także ze względu na fakt podejmowania przez niego niełatwej problematyki, wymagającej od badacza dużego wyczucia i uwrażliwienia na kwestie odmienności i szacunku dla niej. Przyjęta w pracy perspektywa badawcza jest perspektywą opisową, nakierowaną na wskazywanie przyczyn i unikającą elementów oceny i wartościowania zjawisk.

Książka ma klarowną, przejrzystą kompozycję i została bardzo starannie przygotowana. Jej trzon stanowią trzy rozdziały zasadnicze (analityczne), poprzedzone wstępem (s. VIII-X), zawierającym uwagi dotyczące nazewnictwa i pisowni oraz wprowadzenie, zaś wieńczy ją syntetyzujące zakończenie. Oprócz zasadnego i słusnie umieszczonego w rozprawie appendixu, zawierającego listę (wraz z krótkimi biogramami) autorów omawianych tekstów podróżniczych, książka zawiera bibliografię podmiotową – podstawową (148 pozycji) i uzupełniającą (25 pozycji), bibliografię przedmiotową oraz – co niezwykle istotne – indeks nazwisk i terminów. Zgromadzone źródła obejmują w sumie aż 173 pozycje, zaś literatura przedmiotowa zawiera ich aż 417, dzięki czemu, zgodnie z zapowiedzią Habilitanta zawartą w autoreferacie, rozprawa zasługuje na miano „przewodnika biobibliograficznego dla przyszłych badań nad literaturą podróżniczą o Chinach” (s. 6).

We wprowadzeniu (s. 11-25), argumentując zasadność konfrontowania ze sobą materiałów serbskich i polskich obejmujących wspomniany przedział czasowy, Autor wskazuje trzy kluczowe kwestie: złożoność politycznego kontekstu doświadczeń i okoliczności życiowych, które skłaniają autorów podróżopisarskich relacji do peregrynacji po Azji Wschodniej w charakterze przedstawicieli obcych imperiów (s. 2) i złożoność przedstawień samych Chin, wynikającą z trudności z udzieleniem odpowiedzi na pytanie o ich istotę (związki przeszłości z teraźniejszością i ustalenie czynników, które ukształtowały współczesne Chiny). Trzecim czynnikiem łączącym wszystkie poddane analizie materiały jest heterogeniczny charakter podróżopisarstwa oraz samych odbywanych podróży (s. 3).

Kluczowym terminem w książce Pana doktora Ewertowskiego jest pojęcie obrazu, które definiowane jest dyskursywnie, zgodnie z koncepcją stworzoną przez Hugo Dyserincka i rozwijaną przez Joepa Leerssena i Manfreda Bellera. „Obraz” rozumiany jest za Bellerem jako „mentalna sylwetka innego (...) zdeterminowana cechami rodziny, grupy, plemienia, ludu lub rasy” (s. 7), ze szczególnym uwzględnieniem reprezentacji narodowości. Wybór takiej koncepcji obrazu dobrze wpisuje się w cel rozprawy, którym jest, jak stwierdza jej autor „(...) nie tylko pokazanie, jak podróżnicy opisywali Chiny, ale także kontekstualizacja tych opisów, pokazanie relacji między nimi oraz próba określenia czynników, które wpłynęły na taką wizję.” (s. 3) Zasada ta widoczna jest w całej książce, zarówno na poziomie prezentacji sylwetek autorów omawianych źródeł, jak i na poziomie ich analizy i interpretacji.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Identities* [Tożsamości] (s. 26-89) Autor koncentruje się na tożsamościach podróżników i historycznych kontekstach ich podróży. Dokonuje w nim swoistej typologii ról podróżniczych, wskazuje okoliczności i cel podróży, habitus podróżnika, kwestie jego uwikłań światopoglądowych oraz konwencji wypowiedzi. Próbuje ustalić cechy wspólne i związki pomiędzy pełnioną rolą (uchodźcy z rewolucyjnej Rosji, zesłańcy na Syberię, księża, dyplomaci, dziennikarze, naukowcy, podróżujący służbowo i turyści, myśliwi, marynarze) a typem i cechami retoryki wypowiedzi. Analiza tożsamości autorów tekstów podróżopisarskich, celów podróży i sposobów podróżowania pozwala Panu doktorowi Ewertowskiemu wyodrębnić czynniki i okoliczności, które wpłynęły na kształtowanie obrazów Chin, w tym: 1. uwarunkowania historyczne, zwłaszcza stosunki między Chinami a krajami europejskimi, wskazując momenty zwrotne w kształtowaniu tych relacji, poczucie przynależności do kultury europejskiej, nadrzędne do innych kategorii (samo)identyfikacyjnych 2. specyfikę politycznego i gospodarczego podporządkowania Polaków i Serbów, u których sytuacja politycznego zniewolenia generowała różnego typu ambiwalencje: świadomość imperialnego uwarunkowania ich pobytu w Chinach i

empatyzowanie z kolonizowanymi, ale także – z drugiej strony – przenikanie do dyskursu podróżników retoryki rasowej, którą Pan doktor Ewertowski którą także poddaje wnikliwej refleksji, podobnie jak kwestie tożsamości religijnej podróżników. „Sposób, w jaki pisarze kreowali swoje obrazy Chin – stwierdza autor rozprawy – sprowadzał się do negocjacji między osobistym doświadczeniem Państwa Środka, okolicznościami podróży, bagażem emocjonalnym, wiedzą i stereotypami, jakie przynieśli ze sobą ze względu na swoją indywidualną i zbiorową tożsamość, jak również dominujące konwencje intelektualne i literackie tamtych czasów.” (s. 89) W zetknięciu z odmiennością wschodnioazjatycką, słusznie zauważa Habilitant, różnice narodowe i religijne między podróżnikami zacierały się, a wzmocnieniu i utrwaleniu ulegał ich sposób identyfikacji jako Europejczyków, białych i chrześcijan. Nie podważając tej konkluzji, nie sposób w tym miejscu pominąć pojawiającego się w przypisie 25 rozdziału pierwszego stwierdzenia dotyczącego identyfikacji narodowej Czarnogórców: „(...) dla celów naszych badań zdecydowaliśmy się traktować ludność Księstwa (od 1910 roku Królestwa) Czarnogóry oraz ludność Księstwa (od 1882 roku Królestwa) Serbii jako członków jednej wewnętrznie zróżnicowanej wspólnoty wyobrażonej, podobnie jak Serbów urodzonych w diasporze Austro-Węgrzech czy w Rosji.” (s. 43), które wydaje się zbyt dużym uproszczeniem tej kwestii. W rozprawie podejmującej problematykę kolonializmu złożone kwestie relacji tożsamościowych Serbów i Czarnogórców zostały przez autora potraktowane zbyt zdawkowo i wymagają nieco bardziej rozbudowanego rozwinięcia, a przynajmniej odesłania do literatury, która problemy te systematyzuje (najpełniejszym źródłem byłaby tu zapewne wydana w 2019 roku monografia Doroty Gil *Dylematy identyfikacyjne w obrębie serbsko-czarnogórskiej kulturosfery. Dawne i współczesne modele (auto)refleksji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, ss. 345, choć ze względu na procedury wydawnicze Habilitant zapewne nie był w stanie ująć tej pozycji w bibliografii).

W dalszej kolejności Pan doktor Ewertowski prezentuje utrwalone dotąd wizerunki Chin, historyczne przemiany tych wizerunków oraz prezentuje próby ich dotychczasowych systematyzacji (Raymond Dawson, Jonathan Spence, Colin Mackerras Aleksandr Lukin, Gregory Blue).

W rozdziale drugim książki, opatrzonym tytułem *Places visited* [Miejsca odwiedzone] (s. 90-284) Habilitant analizuje obrazy wybranych miast i przestrzeni: północno-wschodnie Chiny oraz miasta Harbin i Mukden, porty w Szanghaju i Hongkongu, Makau, Pekin, Wielki Mur Chiński, Kyakhta, port traktatowy Tianjin, miasta Nanjing, Suzhou, Hangzhou, Qingdao, Kalgan, Guilin, Xinjiang, Luoyang i Yunnan. Także w tej części monografii Pan doktor Ewertowski prezentuje duży poziom świadomości oraz wyczulenia na złożoność

prezentowanej przez niego problematyki. Rozważając kwestie geograficzno-terytorialne słusznie zauważa, że najczęściej pojawiające się w relacjach polskich i serbskich podróżników miejsca nie są tożsame z miejscami reprezentatywnymi z punktu widzenia chińskiej kultury, co związane jest z niedostępnością wnętrza Chin i brakiem wiedzy o nich. Ze względu na duży przedział czasowy, jaki obejmuje korpus analizowanych przez niego tekstów podejmuje także zagadnienie sposobu rozumienia zasięgu terytorialnego Chin, wybierając dla potrzeb swoich badań definicję inkluzywną, uwzględniającą zarówno zmienność terytorialną państwa, jak i specyfikę kulturową, w której istotną rolę odgrywa także istnienie chińskiej diaspory. Porusza również kwestie związane z wizerunkami przedstawicieli innych narodowości (często kolonizatorów), które niejednokrotnie składały się na obraz Chin.

Rozdział trzeci, zatytułowany: *Themes: Materialities and General Views* [Motywy: artefakty materialne i perspektywa ogólna] opiera się na materiale wykorzystanym w poprzednich rozdziałach, jednak zmienia się w nim sposób jego oglądu – analizę miejsc i przestrzeni zastępuje tu analiza artefaktów materialnych – *loci communes* relacji podróżniczych o Chinach. W pierwszej części rozdziału analizowane są wybrane aspekty ich materialnego wymiaru: ubrania i wygląd Chińczyków, opisy osiedli, ulic i domów, ich wnętrz, środki komunikacji, architektura i sztuka (teatr, muzyka), język i pismo, rolnictwo, groby, kulinaria, nawyki żywieniowe, higiena. Druga część rozdziału została poświęcona ogólnym sądom na temat Chin formułowanym przez podróżników. Zostały one zorientowane wokół pięciu zagadnień: spotkanie cywilizacji; historia, tradycja, modernizacja; charakter narodowy; Chiny jako kraj zamętu; Chiny jako kraina obcości.

W obu rozdziałach, za pomocą takich kategorii, jak: strefa kontaktu, stereotyp, geografia wyobrażona, transkulturowość, hybrydyczność, spotkanie kolonialne, inność, relatywizm, doświadczenie zmysłowe Pan doktor Ewertowski prezentuje i klasyfikuje środki retoryczne (udomowienie, alienacja, egzotyzacja, hiperbolizacja, enumeracja, analogia, kontrast), za pomocą których twórcy tekstów podróżniczych opisywali inność. Oswajając w ten sposób nieznaną i niezrozumiałą ustanawiali w ten sposób relacje wiedzy i władzy.

Wieńczące monografię zakończenie (s. 359-363): *Final Remarks – the Chinese Mosaic* [Uwagi końcowe – chińska mozaika] nie jest obszerne, bowiem na podstawie analizowanego materiału autor rozprawy dochodzi do wniosku o niemożności stworzenia wspólnego, uogólnionego obrazu Chin, jaki miałyby się z tych analiz wyłonić, czy też pewnych stałych zasad określających jednoznacznie wpływ biografii, charakteru podróży i czynników politycznych na wizerunek Chin. Polemizując ze słowami Raymunda Dawsona, który uznał kameleona za bardziej odpowiedni od smoka symbol Chin, Pan doktor Ewertowski potraktował tę propozycję

jako nadmiernie uproszczającą, proponując, by jedność w wielości przedstawień określić za pomocą trafnie wskazanej przez niego metafory mozaiki. To syntetyczne zakończenie stanowi zwieńczenie monografii. Książka bowiem, niejako wbrew porządkującemu temperamentowi Habilitanta, który skrupulatnie próbuje nadać materiałom źródłowym pewną strukturę, pokazuje wielość, różnorodność i heteroglosję przedstawień, w których podobieństwa czy miejsca wspólne uwydatniają różnice oraz sprzeczności, potwierdzając zarazem niemożność ich podporządkowania zasadzie porządkującej. Monografia nie przynosi jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czym są Chiny, ani tym bardziej, jakie one są. Dodajmy jednak, że nie taki był cel i zamierzenie Pana doktora Ewertowskiego i ta świadomość jest najlepszym potwierdzeniem klasy badacza, który poddając naukowym procedurom zebrany materiał, systematyzując i kategoryzując go, nie ulega złudzeniom odkrycia reguł i prawidłowości, sprecyzowanej, dookreślonej wizji Chin, lecz postępując zgodnie z zasadą „większą mi rozkoszą podróż niż przybycie” (Leopold Staff), pokazuje ich niewyczerpane bogactwo.

Monografia Pana doktora Ewertowskiego jest pracą pionierską, nowatorską i bardzo ważną dla dalszych badań nad podróżopisarstwem, zarówno pod względem wyboru tematyki wykorzystania źródeł, sposobu ich opracowania i interpretacji, metodologii oraz komparatystycznego ujęcia. Z tego powodu stanowi ona znaczący wkład w rozwój europejskiej i pozaeuropejskiej komparatystyki slawistycznej. Podjęta przez Habilitanta problematyka nie została dotychczas omówiona w Polsce oraz poza jej granicami, imponująca jest także ilość zgromadzonego przez niego materiału oraz opracowań, które stanowią kompletną bazę materiałową dla dalszych badań.

3.2. Pozostała działalność naukowa

Habilitant aktywnie uczestniczy w życiu naukowym weryfikując rezultaty swoich badań podczas konferencji (17) i warsztatów naukowych, w tym międzynarodowych, przede wszystkim zagranicznych (Chiny, Korea, Niemcy, Japonia, Singapur). Dokonania naukowe Pana doktora Ewertowskiego obejmują także działalność recenzencką – recenzje tekstów naukowych dla czasopism zagranicznych („The Slavonic and East European Review” oraz „Journal of History of Tourism”) oraz recenzje wydanych książek naukowych. W ramach grantu *China in Polish and Serbian travel writing (from the beginning of the 18th century till the middle 20th century* (nr 2014/15/D/HS2/00801), którym kierował w latach 2015-2020 (konkurs Sonata 8) odbył kwerendy w bibliotekach w Serbii (Belgrad, Nowy Sad). Pan doktor Tomasz Ewertowski był także organizatorem konferencji naukowej, pełniąc funkcję sekretarza komitetu organizacyjnego.

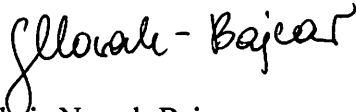
Habilitant pisze artykuły w językach: polskim, angielskim, rosyjskim i serbskim. W wykazie swojego dorobku naukowego po doktoracie Habilitant przedstawił publikacje (20), które ukazały się w periodykach krajowych (9) i zagranicznych (Wielka Brytania, Rosja, Serbia), w tym figurujące na liście czasopism punktowanych MNiSW (6), teksty stanowiące rozdziały w tomach zbiorowych (11), w Polsce i za granicą (USA, Japonia, Chiny, Serbia, Węgry), oddany do druku tom zbiorowy, którego jest współredaktorem oraz monografię, którą – jak mogę się domyślać – jest publikacją podoktoratową (*Dwie twarze latinitas. Recepcja kultury łacińskiej w dziełach Adama Mickiewicza i Łazy Kosticia*. Poznań: Pracownia Humanistycznych Studiów Interdyscyplinarnych, Poznańskie Studia Polonistyczne, Poznań 2014, ss. 284). Siedem z wykazanych artykułów zostało w różnym stopniu wykorzystanych w książce, co Pan doktor skrupulatnie odnotowuje w przypisach i w autoreferacie, potwierdzając tym samym swoją rzetelność badawczą. Z artykułów wyłania się sylwetka dojrzałego i doświadczonego badacza, o wyraźnie sprofilowanych zainteresowaniach zorientowanych wokół krytyki postkolonialnej, geografii wyobrażonej i komparatystyki slawistycznej, których zwięźczeniem jest książka habilitacyjna.

Zainteresowania komparatystyczne Habilitant prezentował już od początku swojej akademickiej drogi, wówczas jednak był on wyraźnie zorientowany na zagadnienia związane z serbskim i polskim romantyzmem. Kierunek dalszego rozwoju naukowego Pana doktora, czyli zainteresowanie myślą postkolonialną ujawnił się w artykułach jego autorstwa powstałych jeszcze przed doktoratem, które – choć nie podlegają ocenie – przeczytałam z dużym zainteresowaniem (*Zesłaniec kolonizatorem? „Listy ze stepów kirgizkich” Adolfa Januszkiewicza*. „Interlinie”, 2013, nr 1 (6), s. 5–20 oraz Ewertowski, Tomasz. 2010. „Anhelli” Juliusza Słowackiego – próba odczytania postkolonialnego, [w:] *Słowacki postkolonialny*, red. Michał Kuziak. Bydgoszcz: Teatr Polski im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy, s. 101–26). Większość artykułów powstałych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora tematycznie zorganizowana jest wokół zagadnień podjętych w rozprawie habilitacyjnej. W kilku z nich jednak Pan doktor Ewertowski rozszerza zakres badań na inne rejony – Koreę (*Korea w relacjach polskich podróżników sprzed 1918 roku*) i Indonezję (*The Natural World of Southeast Asia in Polish and Serbian Travel Writings; comparative analysis of three Polish representations of Java from the second half of the 19th century; Ethnic Comparisons in Travelogues about Southeast Asia by Poles and Serbs of Austro-Hungarian Background, 1869–1914*), co może stanowić zapowiedź dalszych poszukiwań badawczych habilitanta. Wszystkie teksty ujawniają charakterystyczny dla idiolektu naukowego Pana doktora szacunek dla źródeł, historycznoliteracką skrupulatność oraz metodologiczne obycie, pozwalające spojrzeć na

prezentowany materiał w nowej perspektywie. Działalność naukową Pana doktora Tomasza Ewertowskiego oceniam bardzo wysoko.

Konkluzja

Przedstawiony dorobek naukowy Habilitanta stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej oraz spełnia ustawowe wymagania dotyczące uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie literaturoznawstwa. Wnoszę zatem o dopuszczenie Pana doktora Tomasza Ewertowskiego do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Sylwia Nowak-Bajcar